

визначити композицію зображення, підібрати колір, уміння володіти рукою, підпорядковувати рухи руки контролю ока, правильно користуватися матеріалами. Заняття образотворчою діяльністю сприяють корекції мислення, зорової пам'яті, уваги, недоліків моторно-рухової сфери; сприяють уточненню та активації словникового запасу, удосконаленню усного мовлення, розвитку сенсорної культури, свідомої регуляції поведінки, успішній соціальній адаптації. Проведення занять ґрунтується на методиці педагогічної корекції та реабілітації дітей з порушенням слуху, враховуються труднощі учнів у реалізації своїх можливостей, їхні індивідуальні особливості. Стимулюючи пізнавальну діяльність, заняття сприяють підвищенню самооцінки, закріплюють впевненість у власних силах, виховують бажання творити.

У період реформування політичного, економічного і суспільного устрою проблема виховання громадянина, формування громадянської культури особистості, здатної будувати демократичне суспільство дуже актуальна.

Громадянська культура в Україні нерозривно пов'язана з історією і культурою народу, його мовою, народними традиціями, звичаями, що забезпечують духовну єдність поколінь. Заняття національним живописом сприяють реалізації цих ідей, вихованню національно свідомої духовно розвиненої людини, її повноцінній адаптації в суспільстві.

Література

1. Климова Л. В. Художня культура. 9 клас: [підручник для загальноосвітніх навчальних закладів]. – К. : Література ЛТД, 2009. – 160 с. **2. Колупасва А. А.** Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: [наук.-метод. посіб.] / А. А. Колупасва, Л. О. Савчук. – К. : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»). **3. Колупасва А. А.** Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія]. – К. : Самміт-Книга, 2009. – 272 с.:іл. – (Серія «Інклюзивна освіта»). **4. Лошаков И. И.** Интеграция в условиях дифференциации: проблемы инклюзивного обучения детей-инвалидов / И. Лошаков, Е. Ярская-Смирнова // Социально-педагогические проблемы образования нетипичных детей. Саратов: Изд-во Педагогического института СГУ, 2002. – С. 15–21. **5. Сухомлинський В. О.** Серце віддаю дітям. – К., 1973. – 567 с. **6. Чен Н. В.** Предметний тиждень. Образотворче мистецтво: [методичний посібник для вчителів] / Н. В. Часн. – Х. : Скорпіон, 2005. – 64 с.

УДК 378.015

Олександр Дрогайцев

РОЛЬ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Дрогайцев О. І. Роль початкового етапу в навчанні іноземної мови в середній школі.

У статті розглядається особлива роль початкового етапу в навчанні іноземної мови в середній школі, підкреслюється пряма залежність успішності в іноземній мові від рівня комунікативного розвитку дитини в рідній мові, звертається увага на прийоми оволодіння іноземною мовою на початковому етапі навчання.

Ключові слова: іноземна мова, навчання іноземної мови, початковий етап навчання, комунікативний розвиток дитини в рідній мові.

Дрогайцев А. И. Роль начального этапа при изучении иностранного языка в

средней школе.

В статье рассматривается особая роль начального этапа при изучении иностранного языка в средней школе, подчеркивается прямая зависимость успеваемости по иностранному языку от уровня коммуникативного развития ребенка в родном языке, обращается внимание на приемы овладения иностранным языком на начальном этапе изучения.

Ключевые слова: иностранный язык, изучение иностранного языка, начальный этап изучения, коммуникативное развитие ребёнка в родном языке.

Drogaytsev A. I. Role of the initial phase of the study of a foreign language in high school.

The article deals with the special role of the initial phase of the study of a foreign language in high school, emphasizes the direct dependence of progress in a foreign language on the level of communicative development of children in their native language, draws attention to the techniques of mastering a foreign language at an early stage of learning.

Key words: foreign language, foreign language learning, stage initial study, communicative development of the child in the mother tongue.

Сучасні нормативні матеріали орієнтують учителів на формування в учнів певного рівня іноземної комунікативної компетенції, тобто здатності спілкуватися іноземною мовою на міжкультурному рівні. На початковому ступені (нині це 1–4 класи загальноосвітньої школи) мають бути закладені основи комунікативної компетенції, необхідні й достатні для їх подальшого розвитку в курсі вивчення іноземної мови в середній школі.

Мета статті – визначити роль головних чинників на початковому етапі вивчення іноземної мови у середній школі.

На початковому етапі вивчення іноземної мови важливу роль відіграють такі чинники:

- вікові психофізичні й психічні характеристики учнів;
- досвід дітей у рідній мові;
- відчуття ними новизни предмета;
- наявність в учнів досить сильної мотивації, зумовленої кореляцією навчання іноземної мови з періодом інтенсивної соціалізації учнів початкових класів;
- потенційні можливості предмета задля успішного розв'язання головних завдань початкової школи.

Молодші школярі мають достатньо великі можливості довготривалої пам'яті. За умови стимулювання властивої для цього віку ігрової або пізнавальної мотивації діти досить легко й міцно запам'ятовують не тільки окремі слова або словосполучення, але й мовні кліше, фрази, мікродіалоги, рисівки, віршики, пісеньки.

До останнього часу раннє шкільне навчання іноземної мови базувалося значною мірою на імітації мовленнєвих зразків. Між тим дослідниками переконливо доведено, що імітація не є основним прийомом оволодіння іноземною мовою в дитинстві. Більш вирішальну роль відіграють процеси мовних узагальнень і так звані мета-лінгвістичні здібності, тобто здатність гнучко і на абстрактному рівні засвоювати мову, помічати її відмінності від явищ рідної мови, свідомо оперувати нею. Результати експериментів свідчать про підвищення рівня розвитку вербального інтелекту сучасних дошкільнят. І цей факт, на думку психологів (зокрема О. Леонтьєва), є одним з важливих аргументів на користь запровадження вивчення іноземної мови в початковій школі.

Головними чинниками цього феномену молодшого шкільного віку вважають

підвищення освітнього й матеріального рівня сучасного суспільства, розширення можливостей засобів масової інформації, появу ефективних інформаційних технологій, а також прискорення фізичного розвитку (тобто акселерацію) сучасних дітей, функціональні можливості яких відповідають тим, які 40–50 років тому були властиві особам старшим на 1–2 роки (в термінології Л. Виготського).

Важливу психологічну передумову соціалізації молодших школярів становлять їхні особистісні характеристики: безпосередність, довірлива підлеглість авторитету вчителя, яскрава емоційність, реактивність, вразливість до новизни, естетичне ставлення до довкілля, широта інтересів, сугестивність, розвинута уява. Брак життєвого досвіду, знань у дітей цього віку часто-густо компенсується бурхливим фантазуванням. Фантазія ж, як це доведено психологами і дидактами, прискорює творчий процес у десятки разів.

Аналіз праць дослідників дитячої психології (Л. Виготський, І. Зимня, О. Леонтєв, Д. Ельконін) вказує на наявність прямої залежності успішності раннього вивчення іноземної мови від рівня комунікативного розвитку дитини в рідній мові. І. Зимня розглядає комунікативний розвиток у рідній мові [1, с. 173], як складне багатонасатпектне явище, що охоплює:

- обсяг словника дитини в рідній мові;
- рівень засвоєння мовних правил;
- рівень володіння усними формами спілкування, показниками чого слугують уміння дитини свідомо будувати зв'язне висловлювання, адекватно реагувати на репліки співрозмовника, висловлювати своє ставлення до почутого;
- рівень володіння технікою читання, показником чого є темп читання;
- рівень сформованості навичок письма;
- рівень розвитку психічних функцій дитини: сталості уваги, сприйняття, запам'ятовування, чутливості фонематичного та інтонаційного слуху, обсягу слухової короткочасної і довготривалої пам'яті, функціонування механізмів мислення, в тому числі й рефлексії (здатності міркувань, аналізу власних думок, почуттів).

Комунікативний розвиток у рідній мові необхідно розглядати у сформованості вмінь спілкуватися з ровесниками, дорослими, а також у позиції загальної ситуації розвитку дитини. Навчання ж іноземної мови в молодшому шкільному віці має свої психологічні особливості. Тривалість сенситивного, тобто найбільш сприятливого для початку вивчення іноземної мови, періоду психологи трактують по-різному, але найбільш часто вони доходять спільної думки щодо періоду з 4 до 8 років.

Фізіологи вважають, що наявний біологічний годинник мозку, також як наявні в часі етапи розвитку залоз внутрішньої секреції дитини. Період до 9 років найкращий час для оволодіння мовою, після 9 років мозкові механізми мови стають менш гнучкими і не можуть так легко пристосовуватися до нових умов.

Після 10 років доводиться долати безліч додаткових перешкод. Мозок дитини має спеціалізовану здатність засвоєння мови, але з віком вона зменшується. Швидкість і міцність запам'ятовування іншомовного матеріалу в цьому віці пояснюється як переважанням механізмів довготривалої пам'яті, так і наявністю імпрітінг (вдруковування матеріалу в свідомість за умови наявності необхідного стимулу та мотивації).

Психологи визначають час для імпрітінга – до 8 років. Хоча в цього віку є деякі обмеження, на які люблять посилалися противники раннього навчання: наприклад, обсяг пам'яті в дитини справді менший, ніж у дорослого, але її мовні потреби теж менші.

Є всі підстави вважати, що саме заняття мовою сприяють поступовому

збільшенню обсягу пам'яті. На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної думки можна вважати доведеним, що за уявного легкості оволодіння мовним матеріалом дітьми, навіть у природному середовищі, відбуваються складні процеси, побудовані не на імітації, а на узагальненні, хоча і внутрішньо неусвідомленому.

Учням молодших класів подобається іноземна мова. Вони бажають познайомитися з життям країни, мову якої вони вивчають, з її народом та його духовними цінностями, що пов'язані зі світом дитини. Передусім спрацьовує фактор новизни предмета і соціокультурної інформації, закладеної в ньому.

Насичення предметного змісту уроку іноземної мови соціокультурною інформацією стимулює пізнавально-комунікативну мотивацію уміння, активізуючи тим самим розумові здібності учнів, зокрема операції аналізу, синтезу, уявного планування, рефлексії. Активізація мислення посилює роботу уваги, пам'яті.

Важливим при цьому є емоційний чинник, бо повноцінне формування соціокультурної компетенції учнів пов'язане зазвичай із застосуванням автентичних матеріалів: елементів фольклору, аудіозаписів діалогів у виконанні зразкових дикторів, фрагментів автентичних мультфільмів, ігор тощо.

У молодших класах досить широко використовують малі форми дитячого іншомовного фольклору: рисівки, лічилки, скоромовки, пісеньки тощо. Вони є важливим компонентом дитячої субкультури країн, мова яких вивчається, їх виразність і музичність завжди захоплює молодших школярів і викликає в них почуття великої естетичної насолоди, а також почуття співпричетності до іншого народу, яке досягається без особливих зусиль.

У цьому випадку відіграє свою роль ще одна вікова особливість молодших школярів, помічена психологами й методистами: відсутність упереджень, негативних стереотипів щодо інших народів та їх країн. На відміну від дорослих і підлітків, діти внутрішньо схильні до міжкультурної комунікації. Психологічно вони готові виступати посередниками в руйнуванні культурних бар'єрів. З огляду на цей чинник впливає двоєдине завдання навчання іноземної мови в початкових класах: формувати культурну толерантність учнів і створювати адекватні умови для набуття ними певного рівня міжкультурної іншомовної компетенції.

Формуючись як особистість в оточенні сучасного багатомовного і міжкультурного простору, молодший школяр із достатнім розумінням сприймає інформацію про норми поведінки і культуру мовлення. Тому навчання етикету носіїв виучуваної мови, на що вчителів орієнтує і нова програма, має для учнів молодшого шкільного віку не тільки пізнавально-комунікативне, але й велике виховне значення.

Під час організації навчання іноземних мов у початковій школі важливо створювати в учнів ситуацію успіху і підтримувати мотивацію до вивчення іноземних мов. З огляду на вікову особливість учнів молодших класів рекомендується використовувати в роботі з дітьми цього віку систему змістовних оцінок, розроблену Ш. Амонашвілі [2]. Вона охоплює чотири комплекти:

- доброзичливе ставлення до учня як особистості;
- позитивне ставлення до зусиль учня, спрямованих на вирішення завдання (навіть якщо ці зусилля не дали позитивного результату);
- конкретний аналіз труднощів, які постали перед учнем, і допущених ним помилок;
- конкретні вказівки на те, як можна поліпшити досягнутий результат.

Оцінка повинна містити всі ці компоненти, навіть якщо результат роботи учня негативний. Вона може бути додатковим стимулом і засобом самоконтролю учнів. Отже, облік психологічних особливостей дітей 7–11 років і їх подальший розвиток є

важливим чинником успішності початкового процесу навчання іноземних мов у школі. Не менш важливим є також розуміння сучасної сутності методичних підходів до організації та змісту навчального процесу з ІМ у початковій школі.

Перед сучасною школою стоять завдання, пов'язані зі створенням умов для інтелектуального та духовного розвитку дітей, для підготовки інтелігентної людини, здатної повноцінно дослідити досвід попередніх поколінь, виховати в кожного школяра потреби в самонавчанні, самовихованні й саморозвитку; сформувати в учнів широкий і гуманний погляд на світ.

Система урочної та позаурочної роботи у школі з усіх навчальних дисциплін повинна бути спрямована на розв'язання зазначених завдань. Істотна роль у цьому відводиться іноземній мові, що як навчальний предмет має більші можливості культурного й особистісного ставлення школярів.

Навчання іноземної мови в загальноосвітній школі передбачає практичну, виховну, загальноосвітню та розвивальну цілі:

– освітня мета полягає у використанні інформації задля накопичення знань про навколишній світ і розширення світогляду учнів:

– виховна мета здійснюється в ході навчального процесу і полягає в розвитку розумових здібностей учнів, у формуванні їх особистості і морально-етичних якостей;

– розвивальна мета передбачає розвиток мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей, ціннісних орієнтацій, почуттів та емоцій школярів, готовності до комунікації і загалом у гуманітарному і гуманістичному розвитку особистості учня. Отже, основною метою навчання іноземної мови у школі є розвиток здібностей школяра.

Реалізація цієї мети пов'язана з формуванням в учня таких комунікативних умінь:

а) розуміти і продовжувати іншомовні висловлювання відповідно до конкретної ситуації спілкування, мовних завдань і комунікативних намірів;

б) здійснювати свою мовну поведінку, беручи до уваги правила спілкування і національно-культурні особливості країни мови, що вивчається;

в) користуватися раціональними прийомами оволодіння іноземною мовою, самостійно вдосконалюватися в цьому.

Згідно з програмою з іноземних мов [3], молодші школярі повинні оволодіти впродовж навчання в початковій школі іншомовною комунікативною компетенцією на рівні елементарного користувача (А 1), що передбачає, за визначенням глобальної шкали Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, формування вмінь розуміти і вживати в типових ситуаціях повсякденні вирази й елементарні речення.

Література

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 2000. – С. 173–175. **2. Амонашвили Ш. А.** Воспитательная и образовательная функции оценки учения школьников / Ш. А. Амонашвили. – М. : Педагогика, 1984. – 296 с. **3.** Програма «Іноземні мови 2–12 класи» – К. : Перун, 2005. – 130 с.